

lucasx jan.febr. mrt. 06

Ontwerpers uit Utrecht
Interview Rob Birza
Houten Saudade
Nieuwrees in Nieuwegein

Lucasx:
kunst en vormgeving
in de Provincie Utrecht.

2006 nummer 1
jan, febr, mrt
€ 4,50

Nieuwvrees?

Nieuw Vreeswijk, een uitbreiding van 425 woningen nadert de voltooiing. De wijk heeft een stedelijke rand langs de doorgaande route, direct ten noorden van het oude dorp Vreeswijk in Nieuwegein.

Nieuw Vreeswijk ligt op de plaats van een bedrijventerrein met grootschalige zand- en grindopslag en scheepswerven, aan het water. De dorps kern bevat binnenhoven, in een mix van modern en traditioneel.

Op de centrale parkeergarages ligt volgens gemeentelijk projectmanager Patrick Gering een verborgen cadeautje: drie kleinschalige woonstraatjes met sociale koop- en huurwoningen ontworpen door Peter Drijver (Scala Architecten). Omdat hier de kleinste en goedkoopste woningen moesten komen nam de architect de kleine historische huizen in Vreeswijk als voorbeeld.

Architectuur als podiumkunst

Het is even je ogen uitwrijven. De sfeerimpressies van de architect leken nauwelijks serieus te nemen resultaten van een overijverige photoshopper met een voorliefde voor het magisch realisme: gevels vervagen langzaam in een heilige atmosfeer en de straat eindigt in de mist. Een geïdealiseerd visioen van de goede oude tijd. Het is dan ook een schok dat het er echt zo uitziet. Het bureau noemt het 'een aansluiting bij de sterkste voorbeelden van de argeloze dorps bebouwing van Vreeswijk; de tijdloze schilderijen van Pieter de Hooch en Johannes

Vermeer tonen gebruiksmogelijkheden van de woonvertrek-stoep-autovrije straat.' Een grote verantwoordelijkheid voor dit schilderachtige tafereel dragen de circa anderhalve meter verhoogde woonstraten. De onderliggende parkeergarages zetten ze op een podium.

Het beeld van een theater- of filmdecor verjaagt even de associatie met een woonstraat waar normaal het beeld naar de einder toe vertroebelt. Vooral vanaf het grondgebonden woonvoortof lijken de straten op enkele plaatsen in de lucht te eindigen. Geen horizonvervuiling. Simpel als aan zee. Een open toekomst, lucht leegte en ruimte. Het podium wordt betreden als een kademuur. De zwarte, industrieel ogende liftinstallatie voor minder validen die naast het trapje staat versterkt die associatie. De voorhoven aan het water hebben het karakter van een werf of kade.

De opgetilde straten geven de indruk los te zijn van het hier en nu. Niet zo gek dat het bezoek me als een tijdmachine in de tijd teruggooit. Historische geveltjes, van toen de auto er nog niet was. 'Vredig' volgens een passant. Onwillekeurig zet je de fiets niet aan de ketting en laat je spullen onbeheerd achter. Verzorgd straatmeubilair, lantaarns, bloempotten en bankjes van bewoners; met de

**Nieuw Vreeswijk, ontwerp
Peter Drijver, Scala Architecten**

sociale controle zit het immers goed. Het is rustig en levendig. Er lopen meer mensen op het hofje dan op grond van het aantal huizen van de woonstraat valt te verwachten. Ze komen steeds uit dezelfde deuropening in de hoek rechts van de trap. De deur leidt naar de grote parkeerruimte onder de woonstraat en de aangrenzende huizen. Alle straatjes zijn gebouwd op parkeerruimtes die een groot deel van de wijk bedienen, in totaal 225 parkeerplaatsen onder 80 woningen. De moderne stedelijke ingreep van een ondergrondse parkeergarage versterkt de gooi terug in de tijd met de bij zulke hoven of kades horende levendigheid.

Historisch modernisme

Een minder aangename paradox is dat – als je je ogen uitgewreven hebt – het gevoel opduikt dat je historiserende architectuur eigenlijk niet mooi mag vinden. Een omwonende stelt me gerust: “Waardering van kunst en cultuur heeft niet te maken met tijdsbestek maar met smaak.” Het modernisme heeft zich volgens traditionalisten als Rob Krier verkeken op haar wortels. Er is niet zonder reden een markt voor historisch geënte architectuur naast rationalisme. Traditioneel bouwen wordt niet gezien als terug naar vroeger maar als voortbouwen op het verleden: ‘We waren de aansluiting met onze geschiedenis en maat even kwijt’. Het huis is een historisch gebouw: aan materiaal, glas, steen, hout en wat metaal verandert niet veel. Het lijkt immuun voor technische veranderingen. Drijver: “Hoe bij de tijdser de techniek hoe meer onzichtbaar en vormneutraal ze wordt: je kunt in een 17e eeuwse huis evengoed draadloos internetten als in een 21e eeuwse smart house.” De mens, zijn thuis in een sociale omgeving, wat is daar nieuw aan?

Modernisme had onder het motto van ‘licht, lucht en ruimte’ aandacht voor de verbetering van kleine huisjes, donkere grauwe nauwe straatjes en slechte hygiëne. Deze idealen hebben het inmiddels tot algemeen geldende eisen geschopt waaraan ook de huizen in Nieuw Vreeswijk voldoen. Eisen ten aanzien van daglicht, lucht, afmetingen en veiligheid, isolatie en milieuprestaties. Voorschriften uit het Bouwbesluit en het Garantie Instituut Woningbouw zorgen ervoor dat voor het traditionele uiterlijk niet zomaar kan worden teruggegrepen op de detaillering uit vroeger tijden. De bureaucratie werkt niet mee. Klakkeloze imitatie is niet mogelijk. Luiken mogen niet meer op de traditionele manier met duimen en hengen op het kozijn worden gemonteerd, omdat in de garantievoorwaarden staat dat ramen, deuren enzovoorts in het kozijn worden geplaatst en niet óp. De hoge kwaliteit van de detaillering in Nieuw Vreeswijk doet elke associatie met nep of decor verdwijnen. Moderne draaikiepramen gaan samen met energiebesparende ouderwetse messing trekbellens. Een intieme binnenruimte achter stedelijke randen is modernistisch. Het cadeau is geen kopie, het enige niet moderne is het beeld. Dat mag toch geen probleem zijn? De woonstraten vormen een traditioneel eilandje in de moderne directe omgeving. De band met het verleden van Vreeswijk lijkt wat op de band die planten in de vensterbank hebben met de natuur. Een nieuwe ontwikkeling komt altijd in eilanden op, dat gold voor het moderne en nu voor de traditie. Als er van ‘nieuwvrees’ sprake is, dan geldt het misschien wel net zo goed degenen die dit traditioneel ogende cadeau-tje afwijzen als degenen die het volgaarne aanpakken.

de hoge kwaliteit van de detaillering doet elke associatie met nep of decor verdwijnen